

Gospodar in gospođinja

LETO 1934

4. JULIJA

STEV. 27

Mešanec ali kompost

Ni ga važnejšega predmeta v gospodarstvu nego je gnoj. Saj je ni kulture rastline, ki bi lahko izhajala brez gnojenja. Čim več je gnoja, tem obilnejši in tem boljši so pridelki, pa najsi bo na polju ali na vrtu, na travniku ali v vinogradu. Povsod odloča poleg vremena gnoj in gnojenje. Vsak skrbni gospodar si zato na vse strani prizadeva, da si doma pripravi čimveč dobrega gnoja. Doma iz dveh vzrokov: prvič je doma pripravljen gnoj boljši nego pomožni ali umetni drugič je pa tudi neprimerno cenejši.

V tehle vrsticah hočemo c. bravce »Gospodarja« opozoriti na neko gnojilo, ki se lahko pripravi doma in ki je neprecenljive vrednosti ne samo za vrt, ampak tudi za sadovnjak, za polje in vinograd. To gnojilo je mešanec ali kompost.

Večini naših gospodarjev je gotovo znano, da je kompost gnojilo, ki nastane tekom 2—3 let iz najrazličnejših organskih (rastlinskih in živalskih) snovi, ki jih kopicimo skozi celo leto in primerno obdelujemo, dokler popolnoma ne spršené. Kompost nastane iz odpadkov, ki je vsak zase brez vrednosti in je za gospodarstvo navadno izgubljen. Ako pa te odpadke skrbno zbiramo in pravilno z njimi ravnamo, nastane iz njih izvrstno popolno gnojilo, ki ima v sebi vse redivne snovi v najugodnejši obliki in ki v nekih ozirih prekaša vsako drugo naravno ali pomožno gnojilo.

Nesteto je snovi, iz katerih se da narediti dober kompost. Vobče spadajo na kompost vse snovi, ki v doglednem času strohné. Čim drobnejše in čim sočnejše so, tem hitreje razpadejo — strohné. Iz hišnega gospodarstva spada-

jo na kompost vse smeti, bodisi iz notranjih ali zunanjih prostorov hiše, vsi odpadki iz kuhinje, saje lesni pepel, prah od premoga, gnoj iz stranišč in greznic, iz hleva vse, kar ne pride v hlevski gnoj, iz drvarnice ves drobir, ki se nabere tekom let pri sekanju drv, žaganje, strugovina, odpadki od usnja, razni nusarski odpadki, rogovina in parkljevina, ki se nabira pri kovačih, zdrobljene kosti, listje, trava, mah, zeleno vejje, vsi odpadki iz vrta, zlasti plevel, ki še ni v cvetju in ni nevarnosti, da bi se s kompostom širil po vrtu. Končno so za kompost izvrstne tvarine: blato iz jarkov in mlakuž, cestni prah (boljši nego blato), šotni drobir, zemlja, travnata ruša, stara apnena ali ilovčasta zidina (brez kamenja in opeke), živo apno, ostanki od acetilenske razsvetljave (ostanki karbida) in še marsikaj drugega.

Na kompost ne spadajo od organskih snovi: debeli kosi lesa, tak plevel, ki je ocvetel in že zori, zlasti pa ne korenine od trajnih plevelov (pirnice, kozje tačke, slak itd.). Take korenine moramo najprej posušiti na solncu, da so mrtve, potem šele jih lahko kompostiramo. Prav tako ne sodi na kompost kocenje od zelja, kolerat in drugih kapusnic, v katerem je zalega kljunotaja in drugega mrčesa. Take odpadke je treba o pravem času sežgati, kajti le tako uničimo škodljivce. Samo ob sebi je umevno, da na kompost ne spadajo črepinje, steklovina, kamenje, odpadki od pločevine in drugi taki predmeti, ki ne trohné in ki v zemlji niso samo nadležna napota,

ampak tudi nevarni pri pletvi in pri obdelovanju.

V prejšnjem odstavku našete, za kompost primerne snovi, znašamo skozi celo leto po možnosti na senčen, zaveten in bolj skrit prostor, kjer jih sproti skladamo in vrejamo v 1—1½ metra širok, 1 meter visok in poljubno dolg nasip in sicer kar na vrhu zemljišča. Dober kompost se ne da prirediti v jami, zlasti ne v betoniranih greznicah, kjer so snovi navadno v vodi in zaradi pomanjkanja zraka in bakterij ne morejo trohnети in jih tudi ne moremo pravilno obdelavati (premetavati in mešati).

Ako hočemo, da bo iz nabranih organskih snovi nastal dober gnoj, moramo te snovi primerno obdelavati. Ta obdelava obstoji v tem, da nasip vsaj enkrat na leto premečemo (navadno pozno na jesen ali zarana spomladi) tako, da se vse snovi do dobra med seboj zmešajo. To dosežemo, ako tako premetavamo, da pridejo spodnje plasti na vrh, vrhnje pa na dno, zunanje na znotraj, notranje pa na ven. Povrhu nasipa naredimo podolgem žlebasto udrtino, v katero se ujema deževnica in ki

zadržuje tekočine, s katerimi kompost zalivamo. Te so: gnojnica, pomije, straniščnica in sploh vse, kar ima kako gnojilo v sebi. Skrbeti je treba tudi sicer, da je kompostni kup vedno dovolj vlažen (ne sme pa stati v vodi).

Ko je kompostni kup gotov (proti jeseni), ga pokrijemo z zemljo. Tudi vmes med razne snovi, ko jih odkladamo v nasip, lahko devamo zemljo, ako jo imamo pri rokah. Zlasti ugodno učinkuje travnata ruša, ali pa gnoj, ako ga moremo utrpeti.

Ne pustimo, da bi kompost prerastel plevel, pač pa je dobro, da gojimo na njem buče in kumare. Te rastline kup obsenčijo in ga varujejo, da se ne more izsušiti.

Praviloma bi morali imeti v vsakem gospodarstvu vsako pomlad tri kompostne kupe (nasipe). Najmlajši bi bil od prejšnjega leta, drugi bi bil eno leto, tretji pa dve leti star. Tega najstarejšega bi spomladi porabili in na njegovem mestu bi začeli delati novega. Taka res idealna uredba je mogoča prav povsod. Potrebno je le prepričanje o koristi te naprave in pa nekoliko dobre volje in vztrajnosti. H.

Zakaj čebelarstvo na kmetih nazaduje?

Da je bilo pred desetletji čebelarstvo med slovenskim kmečkim ljudstvom bolj razvito kot je danes, ne bo nihče oporekal, če le malo pogleda po naših vaseh. Pri vsaki trdnejši kmečki hiši je stal tudi uljnjak, ki je slikovitost domačije z lepo poslikanimi panjčiči močno dvignil. Tam se je zlasti ob nedeljah rado mudilo staro in mlado. Smisel in vnema za čebele se je kar podedovala. Dandanes pa zevajo v človeka prazni uljnjaki, zavlečeni z razno ropotijo, o čebelah pa ni duha ne sluha. Kaj se je zgodilo?

Več je vzrokov, da so čebelnjaki po kmečkih domovih prazni. Smatram pa, da je med glavnih šteti čisto spremenjeni način čebelarjenja. Ko je nastopil svojo zmagoslavno pot moderni panj s pre-

mičnim notranjim ustrojem, se je čebelarjenje zlasti pri nas hitro in občutno zaobrnilo. Poprej so cveteli kranjčiči in je bil čebelar vesel rojev. Kajti namnožile so se mu družine, ki jih je jeseni ugodno prodal s panjčiči, satjem in medom vred. Kar niso potem kupci čebel pomorili in med iz satja iztisnili, so jih prodali v inozemstvo. Pred vojno je trgovina s kranjčiči pri nas še dosti dobro uspevala. Čebelar sam pa je med prideloval tudi na isti način: del kranjčičev je zažveplal in med izprešal. Izporezoval je že bolj poredko, ker se je bal pikov.

Ves ta način čebelarjenja je bil skrajno enostaven, saj čebelarju ni bilo treba znati drugega kot ogrebat roje in iih

vsajati, jeseni pa družine moriti, oz. jih prodajati.

Svet se pa vrti in posamezne gosp. panoge napredujejo. Zelo je napredovalo tudi čebelarstvo. Moderni panji so napravljene za pridelovanje medu. Ker je treba zaradi večjega donosa medu roje preprečevati, se vsled tega družine naravno manj množijo, jih jeseni tudi ni mogoče moriti. Ovirano naravno izmenjavo matic je treba nadomestiti z umetnim odvzemanjem in dodajanjem matic itd.

Vsa ta opravila pa zahtevajo veliko več znanja, kakor ga je bilo treba za kranjiče, kjer ga sploh ni bilo veliko treba! Moderni veliki panji (A.-Ž.) so dragi in začetniku se poskusi z njimi kaj radi izjalovijo. Zato se kmečki ljudje, ki se za novotarije ne navdušijo hitro, ne oprijemljejo novodobnega čebelarjenja. Ker pa razvoja ni mogoče ustaviti, niti zaobrtni, so pričeli to lepo panogo opuščati. Jasno je namreč postalo, da kranjič ne more korakati vzporedno z novodobnim panjem v razvoju.

Nikakor se ni več izplačalo čebelarstvo z njim, vsled česar stalno propada, z njim pa tudi čebelarstvo na kmetih. Ne trdimo, da tudi po kmečkih domovih ne prodirajo novi panji in z njimi novi način čebelarjenja, a veliko počasneje, kakor se umikajo kranjiči. Odtod toliko praznih ulnjakov!

Posledica? Čebelarstvo, ki je gotovo v prvi vrsti kmetijska panoga in spada na kmete, se je premaknilo na druge nekmetijske stanove. Dandanes se peča s to panogo zlasti mnogo uradništva vseh vrst. Ker je pa dokazano, kako važno je čebelarstvo za kmeta ne-le zato, ker je dobičkanosno, marveč zlasti tudi zato, ker so od čebel odvisni mnogi kmetijski pridelki (sadje ajda itd.), smatramo, da je to panogo zopet treba krepko zasedrati v naše kmečke vrste. Zato bomo v našem listu sem in tja spregovorili tudi o čebelarstvu in dali kmečkim ljudem nekaj koristnih smernic, kako ukreniti, da se čebelarstvo — pesem kmetijstva — povrne v novi obliki na naše kmetije.

Lp.

Pomen petelina za pleme

Dober plemenski petelin ima za kokošjerejo isti pomen, kakoršnega imata dober plemenski bik in merjasec. Če rečemo, da je bik pol črede, ni pomembnost petelina v tem pogledu prav nič manjša. Od pokolenja petelina so zelo odvisne nesnost in tudi druge lastnosti kokoši. Žal da se ta pomen petelina za pleme še vedno premalo ceni in uvaža. Gospodarju in gospodinjji pa v današnjih težkih razmerah ne sme biti vseeno, če krmila z dragimi krmili mnogo slabih kokoši-nesnic mesto manj toda takih živali, ki so glede nesnosti pa tudi drugih lastnosti dobrega pokolenja in jim donajajo neprimerno več.

Znano je, da so podedljive tudi vse gospodarske lastnosti. Med te prištevamo v kokošjereji zlasti nesnost. Z ozirom na to pa gospodinja navadno skrbno odbira jajca za valjenje le od takih kokoši, o katerih ve, da najboljše nesejo. S tem odbiranjem jajc za valjenje od najboljših

kokoši-nesnic hoče gospodinja doseči, da se bodo iz odbranih jajc izležena piščeta razvile v kokoši, ki ji bodo najmanj tako dobro nesle. Toda na nekaj se pri odbiranju jajc za valjenje kaj rado pozablja. Ne uvaža se pri tem odbiranju jajc dovolj ali vsaj ne vedno dovolj tudi petelin, po katerem so bila jajca za valjenje oplojena. Če polaga gospodinja veliko važnost na kokoš pri odbiru jajc za valjenje, potem mora ali bi vsaj morala to storiti tudi glede kakovosti petelina, ker je od tega najmanj toliko odvisno kakor od kokoši, kakšne bodo bodoče živali v svojih lastnostih. Ako ima n. pr. gospodinja med svojimi kokošmi deset takšnih, od katerih odbira jajca, ki so vsa oplojena po enem in istem petelinu, potem je petelin merodajen za polovico sposobnosti vseh piščet, ki se izvalijo. Za drugo polovico sposobnosti pa je merodajna vselej ona kokoš, ki je znesla jajca, iz katerega se izvali

pišče. Druga polovica sposobnosti se torej porazdeli na vseh deset kokoši. Iz vseh jajc vsake posamezne kokoši se pa izvali le 8 do 10 piščet, torej v celoti 80 do 100 piščet. Od teh piščet pa nam morda končno ostane le 40 do 50 mladih kokoši ali jarčk, ki izvirajo od desetih starih kokoši in od enega samega petelina. Iz tega razvidimo, da je vpliv petelina na potomstvo mnogo večji in zato tudi merodajnejši in bolj dalekosežen kakor pa vpliv posameznih kokoši. Če je bila med prej navedenim številom kokoši, od katerih je zbirala gospodinja jajca za valjenje, ena slaba kokoš-nesnica, je ta prenesla to svojo slabo lastnost le na 4 do 5, v tem ko je prenesel petelin svoje dobre ali slabe lastnosti na vseh 40 do 100 mladih kokoši. Dober plemenski petelin lahko zboljša, slab plemenski petelin pa poslabša vse potomstvo. Od petelina je torej predvsem in v največji meri odvisna kakovost vseh mladih kokoši in njih nesnost.

Kdor je enkrat spoznal dalekosežni pomen plemenskega petelina za celotno kokošjerejo in ima pred očmi le ta cilj, da od leta do leta zboljša svoje kokoši v njih lastnostih in donosnosti, bo vedno polagal največjo skrb na izbiro plemenskega petelina. Ako ni med domačimi piščeti takšnega mladega petelina, ki bi

bil po svojem pokolenju dovolj sposoben za pleme, potem ga je treba nabaviti od drugod. Z nakupom mladega plemenskega petelina iz kakšnega dobrega in priznanega vzrejališča se pa tudi najzanesljivejše in zato tudi najcenejše zboljša in dvigne donos domače kokošjereje.

Najprimernejši čas za nakup mladega petelina za pleme bo od zdaj dalje, ko se je po rejskih središčih začela vršiti odbira za plemensko rejo najbolj sposobnih in primernih mladih petelinov.

Za kmečke domove prihajajo v poštev predvsem odbrani plemenski petelini štajerske kokošje pasme, ki se odlikuje po svoji primerni nesnosti in po svojem zelo okusnem zato pa tudi iskarnem mesu. Ker je štajerska kokoš proizvod domače grude, je že od nekdaj prilagodená na naše podnebne in vzrejne razmere, je skromna v svojih zahtevah, si pridno išče sama hrano na prostem in jo dobro izrabi. Posebno z ozidrom na to slednje je najbolj pripravna kokoš za kmetije, kjer se lahko vse poletje pase po zelenih tratih in pašnikih. Zato pa naj si poskrbi vsaka gospodinja in vsak gospodar z dobrimi lastnostmi oboroženega petelina štajerske pasme, ki bo nesporno pripomogel k zboljšanju in večjemu donosu kokošjereje na vsakem kmečkem domu. P.

Krompirjeve bolezni na gomolju

Krompir ne napadajo samo bolezni na listih in steblovju, ampak tudi na gomolju. Gomoljne bolezni so marsikdaj še mnogo nevarnejše nego prve, ker ogrožajo ves pridelek in preprečijo njegovo uporabo za seme. Tudi o teh boleznih mora biti kmetovalec poučen, da ve nastopiti proti njim in preprečiti njih razširjevanje. Povdariti pa treba, da opazimo večkrat nekako zvezo med boleznimi krompirjeve in onimi gomolja, tako, da rastline napadene po prvih dajo navadno slabše in deloma bolno gomolje. Bolezni na gomolju ni mogoče zdraviti, ampak samo omejiti njih razširjevanje s tem, da izločimo ves bolni krompir in z razkuževalnimi sredstvi

preprečimo, da se zdravi ne naleze bolezni od bolnega.

Glavne pri nas poznane gomoljne bolezni so krastavost in kozavost krompirja, gomoljna bakterioza, znana pod imenom suha in mokra gniloba in obročkasta bakterioza. Pri nas še malo razširjen je krompirjev rak.

Krastavost krompirja.

To bolezen povzroča posebna glivica *Spongospora scabies*, ki se zagriže v gomolje in napravlja na koži male vdrtine. Če je zemlja bolj suha, se te vdrtine prerastejo s plutovinastimi krastami in bolezen preneha. V vlažni zemlji se pa te kraste ne napravijo, ampak gliva pro-

dira vedno globlje v meso in povzroča večje luknje. Že iz tega se da sklepati, da je razvoj te bolezni odvisen od kakovosti zemlje. Tako so dognali, da jo pospešuje železnati lapor, cestne smeti, strniščnica, svež hlevski gnoj in gnojnica, če ta gnojila uporabljamo v preveliki meri.

Krastavost krompirja omejimo s tem, da sadimo samo popolnoma zdravo gomolje. Na njivah, kjer se je pojavila, ne smemo gojiti krompirja vsaj tri leta. Tudi pri gnojenju moramo previdno postopati in gnojiti samo z dobro vleženim hlevskim gnojem. Priporočljivo je tudi gnojenje z apnom, apnenim dušikom in superfosfatom, posebno pa s kalijevo soljo.

Gomoljna bakterioza.

To bolezen poznamo pod imenom *suha gniloba* in *mokra gniloba*. Napada le gomolje, opazimo jo pa šele jeseni, ko izkopavamo krompir. V prerezu gomolja vidimo v mesu drobne ali debelejše pege ali lise rjave barve. Ob mokrem vremenu in na težki zemlji se tako napadeno meso izpremeni v sluzasto tvarino. Tedaj govorimo o *mokri gnilobi*. Če po vlažnem vremenu sledi suho, se v peščeni zemlji gniloba zasuši in v notranjosti gomolja nastanejo votline, prevlečene z belo škrobnato skorjo. To imenujemo *suho gnilobo*.

Dolgo časa so domnevali, da so ti pojavi posledica krompirjeve plesni na listih. Poznejše preiskave so pa dognale, da jih povzročajo glivice, zlasti *Bacillus amylobacter* in *B. solaniperda*. Zaradi tega imenujemo to bolezen gomoljno bakteriozo.

Posebne obrambe proti njej ne poznamo. Priporočajo pa gojitev krompirjevih vrst, ki so odporne proti tej bolezni, in saditev popolnoma zdravega gomolja; nadalje uporabo bolj peščene zemlje za krompir, gnojenje s kalijevo soljo, s fosforno kislino in z apnom.

Kozavost krompirja.

Nekoliko slična krastavosti je kozavost krompirja, ki jo povzroča glivica posebne vrste. Na gomoljih ni opaziti

krast, pač pa nekake bradavice. Glivica, ki tukaj deluje, se pojavlja v dveh oblikah, ki ima vsaka svoje ime. — Najprej napade spodnji del stebela kot belkasta ali rdečkasto-siva plesen; tedaj jo imenujemo *Hypochnus solani*. Gliva se razširi tudi na podzemne dele stebela in korenin. Ko pa nastopi na gomolju, napravi tu rjave do črne bradavice ali skorje, ki so večinoma na površju in se dajo odpraskati, ne da bi se krompirjeva koža poškodovala.

Krompir, napaden po tej glivi, ima nelepo prevleko, je pa vseeno uporaben za hrano. Navadno ni na njem opaziti prevelike škode, ki bi jo ta bolezen povzročila; vzlic temu pa nastopi tupatam v večjem obsegu in tedaj precej zmanjša pridelok. Borimo se proti njej na sledeče načine: Če opazimo na njivi bolne rastline, jih izrujemo in sežgemo ter vsaj tri leta ne sadimo tam krompirja. Nadalje pazimo pri odbiri krompirja za seme, da vzamemo le popolnoma zdravo gomolje. Zemlja za krompir naj bo skrbno obdelana, dobro zrahljana in ves čas čista plevela.

Gnojenje strniščne repe

Malokatera rastlina potrebuje toliko že pripravljene hrane kakor strniščna repa. To je razumljivo, ker mora v kratki dobi rasti napraviti obilo pridelka v listih in korenini. Koliko rastlinskih hranil odvzame v dobi svoje rasti iz zemlje, je razvidno iz naslednjih števil: S pridelkom 100 met. stotov repe odvzamemo zemlji 228 kg kalija, 158 kg dušika, 64 kg fosforove kisline in 61 kg apna. Te številke nam povedo, da je repa predvsem kalijeva in dušičnata rastlina, zato tudi dobro uspeva po vleženem hlevskem gnoju, ker ima ta obilo dušika in kalija.

Vendar dosežemo še mnogo bolji uspeh, če dodamo hlevskemu gnoju še kalijeve soli in sicer za mernik posetve 15 do 20 kg. S to množino bomo dosegli mnogo večji pridelok, ki bo dobro povrnil strošek za to umetno gnojilo. Ta dodatek mnogo zaleže zlasti v legah, kjer je zemlja peščena in revna na kaliju. L.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Iztrebimo tujke!

»Fertig!« — Slovenci se ponašamo, da smo dobro pometli s tujkami in da je naš jezik bolj čist in bolj prost tujk, nego srbo-hrvaški. Res, mnogo smo storili. Ali marsikatere tujka kazi še naš jezik. Čas bi bil, da vržemo pred vrata nemško tujko »Fertig!« — Sobarica pospravlja sobo in pride povedat gospodinji ali prijateljici: »Sem že fertig«. Kuharica skuha kosilo in naznani: »Kosilo je fertig«. Čevljarja nahruli gospod, češ, prinesite mi vendar obljubljeni čevlji! »Do nedelje bodo fertig«, odgovori čevljar, da ima mir. — »Kaj bote pa vi ta teden«, vpraša sosed sosedu. »Ajdo bomo mlatili«, odgovori vprašani. »Pri nas smo pa že fertig«, odgovori prvi. Itd. Itd. — Kako naj govorimo? Moč našega jezika je zlasti v glagolu. To prednost, ki jo imamo zlasti pred Nemci moramo znati izrabiti. Sobarica bo rekla: »Sem že pospravila«, Kuharica: Kuhano je. Skuhala sem. Kosilo je pripravljeno.« Čevljar: »Do nedelje napravim. V nedeljo prinesem.« Sosed: »Mi smo že domlatili. Pri nas je omlačeno.« Itd. Fr. Neubauer.

Podganja nadloga

Nadležne in zvite so te živalice; z njimi obračunamo prav težko. Polaganje strupa je nevarno, posebno kjer so majhni otroci, ki stikajo vsepovsodi. S pastmi gre prepočasi.

Nekdo je trdil, da pomaga sledeče: Na krožnik, ki ga nameravamo že zavreči, nasujemo moke. Nato dodenemo še žlico zdrobljenega sladkorja. Minul bo dan, tudi dva, predno bo to zmes pokusila ena podgana, ker je ta golazen zelo previdna. A čez nekaj dni boste opazili, da so pojedle vsaj pol te zmesi. Takole n. pr. peti dan dodate spet moke in sladkorja, a primešajte še malo gipsa. Malo v stran postavite plitvo posodo z vodo, da bodo podgane to sladko pojedino zalile z njo. Gips, zmešan z vodo,

postane v želodcu kamen in podgane bodo tako prav gotovo poginile.

Morda bi vas ne smeli napeljavati v pobijanje, ker živalice prav tako rade žive, kot ljudje. Toda prav ta tovarišija ne prinaša prav nobene koristi, temveč je samo v nadlego, kjerkoli se vgnezdi. A ta način je vsekako primernejši, nego pobijanje s koli. Če tako početje vidijo otroci, jim srce že v mladosti posurovi, namesto, da bi se že zgodaj naučili usmiljeno in sočutno ravnati z vsako živo stvarjo.

Stane malo moke, malo sladkorja in gipsa, dovolj potrpljenja, a pomaga čisto gotovo.

Razno

Švabska pečenka. Četrť kilograma pljučne pečenke potolčem, osolim, nato pražim na razrezanih koščkih suhe slanine. Za duh pridenem par odrezkov čebule, par zrn celega popra, eno nageljavo žebico, pol lovorovega lista, odrezek limonine lupine, vejico zelenega petršilja in vejico majarona. Ko se nekaj časa pokrito duši, prilijem par žlic juhe in pražim pokrito toliko časa, da se meso zmeha. Mehko meso vzamem iz dišavnice, ga razrežem na kose, zložim na krožnik ter polijem z dišavnico, med katero sem primešala par žlic kisle smetane. Kot prídatek so dobri močnati žličniki, krompirjevi emoki, pražen riž, polenta in podobno.

Če pribijemo na hlevna vrata časopisne pole na debelo, čez pa še desko, ne more skozi ne veter, ne hlad. (Tudi na pasje hišice — pse zebe ravno tako, kot ljudi!) Poleg tega pa ima časopisni papir še to lasnost, da odganja mrčes. Molji nikakor ne morejo prenašati petrolejskega duha, zato čez poletje brez skrbi zavijemo zimsko obleko v časopisni papir, ki ga vložimo tudi v rokave. Petrolejski duh tudi hitreje zgine iz obleke, kot pa naftalinov.

Dolg pravi: začni me, naprej se bom sam delal.

GOSPODARSKE VESTI

CENE

Ljubljanska blagovna borza nudi vagonске množine postavljene na vsako slovensko postajo, plačljivo v 30 dneh po prejemu blaga za 100 kg: pšenica baška 79—80 kg težko 177.50—182.50 dinarja; kuzuza popolnoma suha s kakovostnim jamstvom 147.50—150 Din; moka baška »Og« 275—280 Din, banatska 280—285 Din. — Splošen položaj je ta, da cene pšenici padajo, koruzi pa rastejo.

g **Žitno tržišče.** Žetev je deloma že končana, mlatev se pa šele začelja in bo v kratkem pokazala pravo sliko letine. Po dosedanji poskusni mlatvi je v severnem delu donavske banovine donos 4 stote na oral, v Sremu 5, v Bački povprečno po 8 stotov. Kakovost je zelo dobra in kaže 83 kg hektoliterske teže. Cenitve naše skupne nove letine se gibljejo okoli 18 do 19 milijonov stotov. Na tej podlagi lahko računamo, da nam bo obnem z zalogami od lani ostalo za izvoz 10.000 do 15.000 vagonov pšenice. — Žitne cene na borzi v Novem Sadu se gibljejo v naslednjih mejah: pšenica baška 115—117 Din, sremska 114 do 116 Din, banatska 102—104 Din za 100 kilogramov. Moka baška in banatska 190—210 Din; otrobi baški in sremski 90—92.50 Din. Kuzuza bačka 100 do 102 Din, banatska 98—100 Din, banatska ladja Donava 110—112 Din za 100 kg.

g **Izvoz pšenice v Avstrijo.** Na podlagi trg. pogodbe z Avstrijo je imela naša država pravico izvoziti 5000 vagonov pšenice v Avstrijo po prednostni carini 3.2 zlate krone za stot. V začetku maja letos so se začela pogajanja za obnovo tega sporazuma, ki so sedaj zaključena in dobi Jugoslavija pravico izvoziti v Avstrijo do 25. julija t. l. 1500 vagonov pšenice po prednostni carini.

g **Kupčija z novim žitom.** Iz Mitrovice poročajo, da je tamkaj prišel na trg že zadnje dni junija prvi ječmen, ki je dosegel ceno 70 Dii za 100 kg. Istočasno se je pojavila tudi nova pšenica, po ce-

ni 85—90 Din, medtem ko je bila stara po 105—107 Din. Vojvodinci pravijo, da se je prvič v zgodovini prometa z žitom plačevala kuzuza dražje kot pšenica, ker j edosegla ceno 108—110 Din.

ŽIVINA

g **Mariborski živinski sejem.** Dogon na zadnji živinski sejem v Mariboru je znašal: 20 konj, 7 bikov, 98 volov, 310 krav in 20 telet, skupaj 455 glav. Povprečne cene, ki so jih dosegle posamezne vrste živine, so bile za 1 kg žive teže: debeli voli 3.50 Din, poldebeli 2 do 3 Din, vprežni voli 2—3 Din, biki za klanje 3—3.25 Din, klavne krave debele 2.50—3.25 Din, plemenske krave 2.50 do 3.50 Din, krave klobasarice 1.50—2 Din, molzne in breje krave 2.50—3.25 Din, mlada živina 3.75—4 Din, teleta 4—4.50 Din. Prodanih je bilo 311 glav, od teh 15 za izvoz v Italijo. — Mesne cene so bile: volovsko meso I. vrste 8—10 Din, II. vrste 6—8 Din, meso od bikov, krav in telic 5—6 Din, telečje meso I. vrste 10—12 Din, II. vrste 6—8 Din, svinjsko meso sveže 10—15 Din kilogram.

g **Mariborski prašičji sejem.** Tako slabo obiskanega prašičjega sejma, kakor je bil v četrtek 28. junija, ni kmalu bilo. Pripeljali so samo 46 prašičev, od katerih so prodali 34. Cene so ostale približno iste kakor na prejšnjem sejmu in sicer: mladi prašiči 5—6 tednov stari 80—100 Din, 7—9 tednov stari 120 do 140 Din, 3—4 mesece stari 200—220 Din, 5—7 mesecev stari 300—320 Din, 8 do 10 mesecev 350—380 Din. Za 1 kg žive teže so plačevali kupci 5—6 Din, mrtve teže 9—10 Din.

g **Ptujski prašičji sejem.** Nekoliko boljši je bil dovoz prašičev v Ptuj dne 27. junija, ki je znašal 56 odraslih prašičev in 189 pujskov za pleme, skupaj 245 rilcev. Cene za kg žive teže so bile sledeče: prolenki 5—6 Din, za rejo 5 do 5.50 Din, mrtve teže 9 Din. Pujske stare 8—10 tednov so kmetje prodajali po kakovosti od 80 do 150 Din kos.

PRAVNI NASVETI

Samoupravne doklade in oprostitev davka. S. V. Pravilno so Vam povedali na davčni upravi, da samoupravnih doklad niste oproščeni, ako ste kot oče devetih ali več otrok oproščeni davkov. Tako namreč določa postava, ki je davkarija ne more spremiti.

Vojaška služba. J. Bili ste oproščeni kot hranilec. Sedaj pa Vam je ta ugodnost odvzeta in nastopiti boste morali vojaški rok — star 26 let. Zvedeli ste, da zato, ker morajo po vojaškem zakonu tudi hčere opravljati dolžnost hranilca. Radi bi točno zvedeli, če imate še pogoje za oprostitev vojaške službe. — Pri opisanih razmerah nimate pogojev za oprostitev. Le, če ne bi plačali nad 120 Din neposrednega davka na leto in če v vaši rodbini poleg Vas ne bi bilo nobenega moškega ali ženske, sposobne za delo, bi imeli pogoje za oprostitev. Ako trdite, da sestra, ki je nad 17 let stara, ni sposobna za delo, bi dosegli oprostitev, ako bi bila pri posebnem zdravniškem pregledu spoznana za nesposobno. Hranilec, ki je bil sprva oproščen, mora nastopiti vojaško službo, ako se do dovršenega 27. leta starosti njegove razmere tako spremenijo, da izgubi pogoje za oprostitev.

Konkurz »Vzajemne pomoči«. A. G. C. Na ugotovitvenem naroku so vam priznali terjatev v višini 87 Din, ki vam jih pa še niso izplačali. Radi bi vedeli, kdaj boste prejeli priznani znesek. — Ni namo na razpolago konkurznega spisa, zato vam ne moremo dati informacij o stanju navedenega konkurza. Ker ste najbrž upnik III. razreda, boste morali pač počakati, da bodo rešena morebitne tožbe, ki so vložene proti konkurznim masi, ali ki jih je morda vložila konkurzna masa. Šele tedaj se bo mogla izračunati vrednost konkurzne mase in višina procentov, ki se bodo izplačali upnikom III. razreda. Če vam je priznano 87 Din, s tem še ni rečeno, da boste dobili ta znesek izplačan, ampak prejeli boste le na vašo terjatev odpadajoče procente. — Glede tistih, ki ste jih izročili »Vzajemni pomoči«, se obrnite na upravitelja konkurzne mase, da vam jih vrne. Njegovo ime veste. Poslušajte pa v Ljubljani, kamor mu pišite.

Pri mornarici ni skrajšanega roka. J. B. G. Edini sin, ki ima pravico do skrajšanega roka, bi rad služil pri mornarici. Ali bo dobil skrajšan rok? — Ne. Pri mornarici in zrakoplovstvu traja služba v stalnem kadru dve leti.

Jelše ob meji. Ob vašem travniku je zasadil sosed pred leti jelše, ki vam delajo na travniku precejšnjo škodo. Vprašate, če smete odstraniti jelše s koreninami in če smete odstraniti one, ki so na meji. Ali je dovoljeno saditi jelše na meji? — Jelš, ki stoje na sosedovem svetu ne smete svoje-

voljno odstraniti. Smete pa obsekati korenine, ki rastejo v vaš svet in veje, ki vise v vaš zračni prostor. Kar se tiče dreves, ki stoje na meji, so leta solastnina obeh mejašev in jih eden brez drugega ne sme odstraniti. Ako sta oba mejaša sporazumna, lahko zasadita na meji drevje.

Pod (skedenj) na občinskem svetu. S. L. B. Pred leti je oče zgradil hlev in pod, ki ga je z dovoljenjem občinskega odbora postavil na občinski svet. Sosed takrat ni ugovarjal. Sedaj pa zahteva od občine, naj ta odredi odstranitev poda z občinskega sveta, da bo sosed imel tam pot. Občina sedaj zahteva od vas, da ji pokažete pismeno dovoljenje, ki ga pa nimate. Vprašate, če se boste mogli upirati zahtevi po odstranitvi poda. — Ako ste zgradili zidan ali vsaj deloma zidan pod na občinskem svetu z vednostjo občinskega odbora, sme občina zahtevati, da ji plačate svet po občini vrednosti, ki jo ima zemljišče, in to v slučaju, če vam ni sveta brezplačno odstopila. Ako pa je pod lesen in če bi se smatral za premičnino, pa občina sme zahtevati odstranitev, ako je bilo dovoljenje za postavitve dano samo začasno, do preklica, kar ni verjetno. V vsakem slučaju se zoper eventualni odlok, ki bi vam ga poslala občina, pritožite. Končno besedo bi pa v tem sporu imelo sodišče. Ni vaša dolžnost, da po tolikih letih predlagate občini pismeno dovoljenje, ki ga morda sploh nikdar prejeli niste, ker je znano, da so se v mnogih kmetskih občinah dajala stavbna dovoljenja, ustmeno in brez vsakih formalnosti, ki predpisuje stavbni red. Dolžnost občine je, da ima svoje gospodarstvo in arhive v takem redu, da bo vsaj informirana o pravicah, ki ji pripadajo.

Plačilo s hranilno knjižico. S. M. Neki tvrdki ste dolžni svoto denarja. Hoteli ste poravnati dolg s hranilno knjižico, ki jo je pa tvrdka odklonila in zahteva plačilo v denarju. Vprašate, če ste še dolžni ali ne. — Ne razumemo, kako pridete do mase da niste več dolžni. Dokler dolga ne plačate ali vam ga tvrdka ne odpusti, ste dolžni, kar je povsem umevno in ni potrebna nobena razlaga. Ker ste dolžni denar, ne morete tvrdke prisiliti, da vzame v poravnavo dolga hranilno knjižico, ki ni denar.

Kako bi dobili šolo? I. S. P. V vaši vasi imate 85 šoloobveznih otrok, ki imajo tri kilometre daleč v šolo. Radi bi vedeli, kako bi dobili v vašem kraju šolo. — Osnovne šole so državna ustanova. Po zakonu o narodnih šolah se osnovna šola tvori tam, kjer je v okrožju štirih kilometrov v polmeru najmanj 30 otrok, ki so zavezani hoditi v šolo. Sporočite svoje želje in predloge okrajnemu načelniku, ki jih bo predložil bankski upravi.

Pomoči potreben. P. J. R. Obrnite se za pomoč na domovinsko občino ali na krajevno dobrodelnalno društvo.